

چرا بادکنک من شکلات نداره؟

با پریسا ویسمه آموزگار دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه‌ی مدرسه‌ی شهیدان تقی‌زاده - خنداب

اتفاقی وارد این حیطة شد، اما بعد از قبولی در دانشگاه فرهنگیان و آشنایی اولیه با مفاهیم نظری این رشته و حضور در مدرسه‌های استثنایی به‌عنوان کارآموز، آموزش به کودکان دارای نیازهای ویژه را آگاهانه دنبال کرد. با سختی‌های این کار آشناست، اما مصمم گام برمی‌دارد. اهل مطالعه، کسب تجربه و مشتاق یادگیری و آموزش است. خوب می‌داند اگر مهارت‌های مرتبط با این کار را به درستی بیاموزد، سختی‌ها به تدریج آسان می‌شوند. پریسا ویسمه، آموزگار کلاس چند پایه‌ی مدرسه‌ی استثنایی «شهیدان تقی‌زاده» در استان مرکزی است. فارغ‌التحصیل کارشناسی آموزش کودکان با نیازهای ویژه و گرایش کم‌توان ذهنی از دانشگاه فرهنگیان شهید باهنر همدان است. کلاس او متشکل از پایه‌های آمادگی، مقدماتی و تکمیلی است و هم‌زمان به ۵ دانش‌آموزی که در یک فضا ساعاتی از زندگی را با او تجربه می‌کنند، با عشق و محبت تعلیم می‌دهد. گفت‌وگو با او پیش روی شماست.

تکمیلی) اجباری است و دو سال به طول می‌انجامد. البته دانش‌آموز در صورت مستعد بودن می‌تواند در یک سال تحصیلی آمادگی مقدماتی و تکمیلی را بگذراند. پایه‌ی اول در سه سال گذرانده می‌شود. باز هم در صورت مستعد بودن کودک، این پایه می‌تواند کوتاه‌تر باشد. با توجه به تأخیرات ذهنی و رشدی این کودکان، برای شروع آموزش در هر زمینه‌ای، ابتدا باید مفاهیم اولیه و اساسی که در روند یادگیری و تسریع آن مؤثرند، با بچه‌ها کار شود. این امر ممکن است علاوه بر آموزگار، نیازمند همراهی و کمک همکاران کاردرمان و گفتاردرمان نیز باشد. برای نمونه، درباره‌ی کودکی که مشکلات گفتاری و زبانی دارد، نمی‌توان به آموزش الفبا و کلمات پرداخت یا پاسخ‌های بیانی را از او دریافت کرد.

همچنین، در کودکان بیش‌فعال و دچار نقص توجه نیز در ابتدا باید با تمرین‌های مرتبط و متناسب با توانایی کودک، مشکل تمرکز را به حداقل ممکن رساند و بعد فرایند یاددهی و یادگیری را شروع کرد.

از جمله‌ی این تمرین‌ها در پایه‌های آمادگی، می‌توان به بازی‌های تعادلی، دارت، بولینگ، پرتاب حلقه، تقویت حواس دیداری - شنیداری و لامسه، کم کردن محرک‌های محیطی (که باعث حواس‌پرتی می‌شوند)، حفظ تماس چشمی مستمر با دانش‌آموز و در نهایت تغییر لحن کلام و وضعیت ایستادن اشاره کرد. صحبت در این زمینه و پاسخ کامل و جامع به این پرسش، بسیار طولانی است و شاید خود مستلزم یک گفت‌وگو باشد.

● این گروه از دانش‌آموزان توانایی یادگیری چه مباحثی

● آموزگار برای آموزش به دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه باید به چه نکاتی توجه کند. به عبارت دیگر، تفاوت آموزش به این بچه‌ها با دانش‌آموزان عادی در چیست؟ آموزش به این دسته از دانش‌آموزان در ابتدا نیازمند صبر و حوصله‌ی زیاد است، چرا که فرایند یادگیری در این گروه از بچه‌ها نسبت به دیگر دانش‌آموزان نیازمند صرف زمان بیشتری است. هرکدام از این بچه‌ها ویژگی خاص خود را دارد و معلم باید از آن‌ها آگاه باشد. آموزش این دانش‌آموزان معمولاً به صورت فردی است، اما به منظور تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی، گاه از شیوه‌های تدریس و فعالیت‌های جمعی نیز استفاده می‌شود. در این دسته از دانش‌آموزان، گذراندن پایه‌ی آمادگی (مقدماتی)

بهتر است تا حد امکان تدریس به صورت خلاصه و مفید، در حداقل زمان ممکن، صورت بگیرد و با تکرار و تمرین، مباحث آموزش داده و کامل شود.

● **لطفاً یک مثال بزنید که چگونه از بازی برای آموزش و یادگیری در کلاس استفاده می‌کنید.**

برای نمونه، برای تدریس عدد صفر، بادکنک‌هایی را که در آنها شکلات قرار داده‌ایم به کودکان می‌دهیم. البته یک یا چند بادکنک را بدون شکلات می‌گذاریم. فرایند آموزش با بادکنک بازی شروع می‌شود. آموزگار بدون جلب توجه، یکی از بادکنک‌ها را می‌ترکاند. به‌طور طبیعی، توجه کودکان به معلم جلب می‌شود.

با دیدن شکلات‌های خارج شده از بادکنک، کودکان نیز به ترکاندن و پیدا کردن شکلات‌های درون بادکنک خود ترغیب می‌شوند. بعد از ترکیدن بادکنک‌های دانش‌آموزان و پوچ بودن تعدادی از آنها، کودک به مفهوم هیچ دست می‌یابد. بعد از آن می‌توان عدد صفر را معرفی کرد تا کودکان آن را بشناسند. با این روش، علاوه بر مفرح و آسان بودن، ارائه‌ی درس به کودکان راحت‌تر می‌شود و میزان یادگیری و ماندگاری قابل توجهی را شاهد خواهیم بود.

● **همان‌طور که شما هم اشاره کردید، آموزش به این بچه‌ها شکل انحصاری دارد و معلم باید به صورت فرد به فرد کار خود را دنبال کند. در کنار این موضوع، بحث سنجش و ارزیابی عملکرد دانش‌آموز دارای نیازهای ویژه هم مطرح است. در این باره برای ما بیشتر بفرمایید.**

را دارند و چه نکاتی را دیرتر یا کمتر یاد می‌گیرند؟

توانایی‌های یادگیری کودکان، بسته به بهره‌ی هوشی و توانایی‌های آنان، متفاوت است. اما معمولاً درک مفاهیم انتزاعی برای اکثر بچه‌ها سخت‌تر است؛ برای مثال، محاسبات ذهنی و جدول ضرب. این بچه‌ها در درس‌هایی مانند علوم که تجربی و عملی هستند، معمولاً راحت‌تر مفاهیم و محتوا را فرا می‌گیرند، اما در درس‌هایی که نیازمند درک، پردازش و حل و تحلیل‌اند (مانند جمع، تفریق، حل مسئله، جدول ضرب، و روخوانی و صحبت درباره‌ی آن) به صرف زمان و استفاده‌ی مکرر و متفاوت از وسایل کمک‌آموزشی نیاز دارند.

● **معلم برای ماندگاری بهتر مطالب و آموزش عمیق‌تر به این بچه‌ها باید چه تدبیری بیندیشد و چگونه عمل کند؟**

تکرار و تمرین مباحث آموزش داده شده از روش‌های گوناگون، به‌ویژه روش‌هایی که توجه و تمرکز بچه‌ها را جلب می‌کنند، می‌تواند مؤثر باشد.

در طول سال‌های آموزگاری، متوجه شدم که تدریس و تکرار و تمرین مباحث در قالب بازی یا آموزش‌های مجسمی که در آنها کودکان به خودی خود در فرایند یادگیری درگیر شوند، بسیار مؤثر و ماندگار است. جذاب بودن محیط آموزش (کلاس درس) و انعطاف در قوانین کلاسی نیز می‌تواند تأثیرگذار باشد.

نکته‌ای که تمامی همکاران باید در نظر داشته باشند، این است که زمان تدریس برای این دسته از کودکان نباید خیلی طولانی باشد، چرا که به علت نقص توجه و تمرکز، یادگیری سخت خواهد شد. لذا

به صورت فردی و جمعی صورت می‌گیرند که در صورت تثبیت یادگیری، مباحث بعدی آموزش داده می‌شوند. در پایان هر نیمه نیز امتحاناتی از دانش‌آموزان گرفته و کارنامه صادر می‌شود. اگر عملکرد کودک در حیطه‌های خیلی خوب، خوب و یا قابل قبول باشد، کودک به پایه‌ی بعدی می‌رود.

● مهم‌ترین سختی‌ها و دغدغه‌های آموزش به این گروه از دانش‌آموزان را برای ما بفرمایید.

جایگزینی یا حذف مشکلات رفتاری در این دسته از کودکان نیازمند مهارت بیشتری است. اکثر این کودکان تقلید رفتاری دارند که در صورت کنترل نشدن، به سایرین تعمیم می‌یابد.

● هر آموزگاری می‌تواند برای آموزش به دانش‌آموزان خود از فناوری‌های آموزشی و متعددی استفاده کند. شما چه تدبیری دارید؟

برخی وسایل کمک‌آموزشی را اداره در اختیار مدرسه‌ها می‌گذارد. برخی نرم‌افزارها در قالب اپلیکیشن برای آموزش رنگ و صدا و شکل هم قابل دسترس‌اند. ویدیوهای آموزشی و دست‌سازها هم هستند که معلم می‌تواند به فراخور نیاز از آن‌ها استفاده کند.

● برای اینکه خودتان را در این کار و رشته به روز نگه دارید، از چه منابع مطالعاتی بهره می‌گیرید؟

کتاب‌های روان‌شناسی و سایت‌هایی با محور روان‌شناسی رشد، کودکان استثنایی، رشد و شخصیت کودکان، رفتاردرمانی، اختلالات رفتاری و نظایر این را مطالعه می‌کنم.

● ارتباط با والدین دانش‌آموزان بخشی از چرخه‌ی آموزشی هر کلاس است. شما در این باره چطور عمل می‌کنید و والدین بچه‌های دارای نیازهای ویژه چطور می‌توانند در بحث آموزش فرزندان خود مشارکت کنند؟

بسته به عملکرد کودک، راهبردهای آموزشی را در اختیار والدین قرار می‌دهم و یا روزانه در دفتر بچه‌ها به صورت یادداشت برای والدین توصیه‌هایی می‌نویسم تا در منزل با آن‌ها کار شود. در صورت اضطرار یا هماهنگی‌هایی با والدین، از طریق تماس تلفنی و حضوری با آن‌ها در ارتباط هستیم. صفحه‌هایی نیز در شبکه‌های مجازی برای ارتباط و آموزش والدین دارم.

● چه صحبتی برای کسانی دارید که می‌خواهند وارد این رشته شوند و به این گروه از کودکان آموزش بدهند؟

صبر و حوصله لازمی که کار با این دانش‌آموزان است که در صورت وجود علاقه به کار با این دسته از کودکان، قابل دستیابی است. توانایی برقراری ارتباط مؤثر و دوستانه با این دسته از دانش‌آموزان نیز شرط دیگر کار کردن با آن‌هاست. داشتن اطلاعات در حیطه‌ی روان‌شناسی رشد و تربیتی از جمله مواردی است که به سهولت در کار کمک می‌کند.

محتوای آموزشی این دسته از دانش‌آموزان به نسبت کودکان عادی ساده‌تر است، به طوری که بیشتر به آموزش‌های عینی‌تر می‌پردازد و کمتر مباحث انتزاعی مطرح می‌شود. اما این به معنای نپرداختن به مفاهیم انتزاعی نیست و بسته به توانایی کودک، می‌تواند متفاوت باشد. در هر پایه، دفترچه‌های مهارتی نیز وجود دارند که علاوه بر کتاب‌های درسی به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شوند. نحوه‌ی ارزشیابی نیز مانند کودکان عادی توصیفی است. در طول سال تحصیلی، امتحانات یا ارزشیابی‌هایی